

Avgränsande arkeologisk förundersökning 2021

Norrvidinge 13:1, fornlämning L1989:5545

HUSBYGGE

Svalövs kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2022:1
Per Sarnäs

Avgränsande arkeologisk förundersökning 2021

Norrvidinge 13:1, fornlämning L1989:5545

HUSBYGGE

Svalövs kommun
Skåne län

Skånearkeologi AB

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Avgränsande arkeologisk förundersökning 2021

Norrvidinge 13:1, fornlämning L1989:5545

Husbygge

Svalövs kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2022:1

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Per Sarnäs

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 891273

© Skånearkeologi 2022

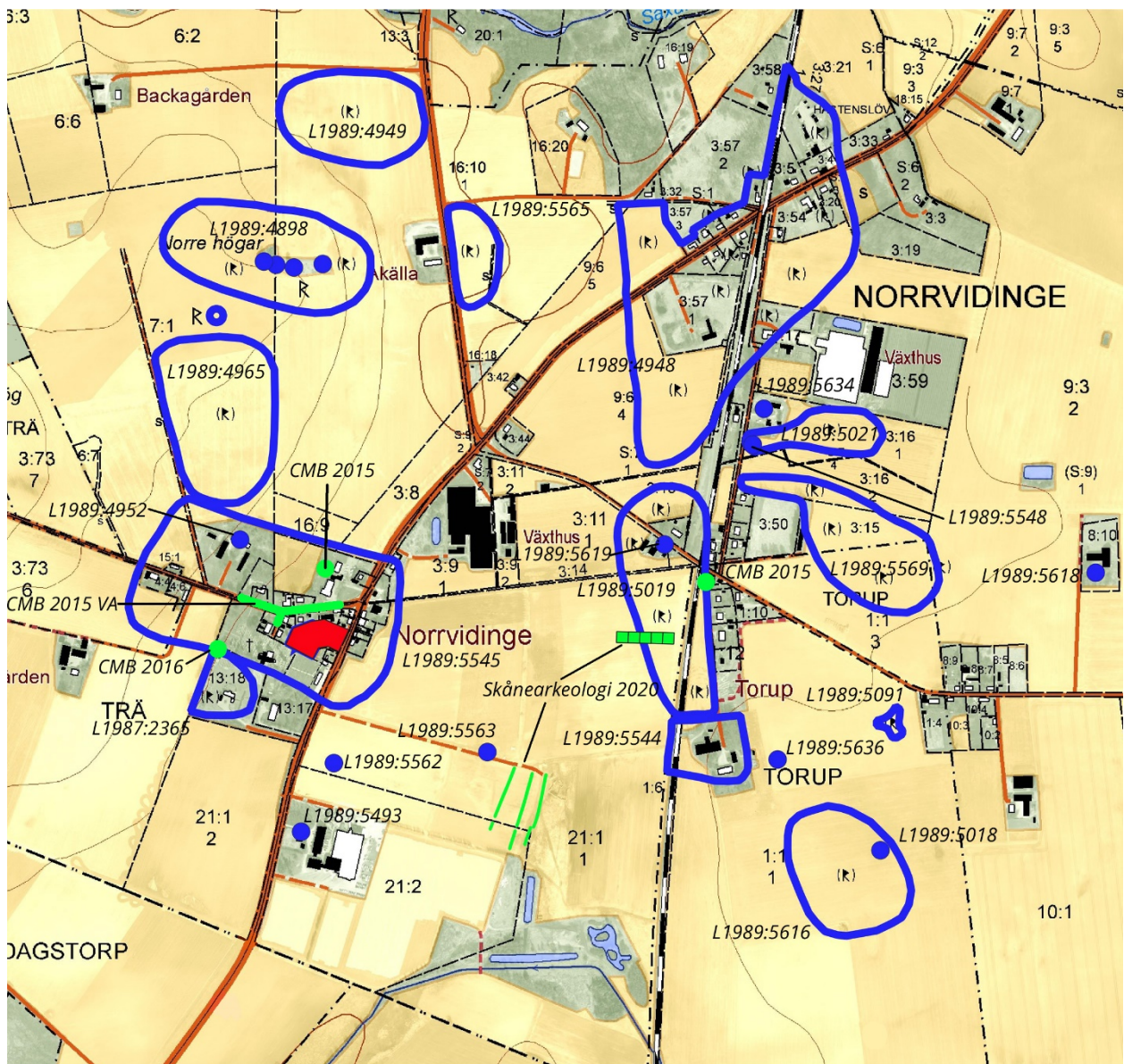
Innehåll

Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Historiska kartor	7
Tidigare undersökningar	7
Undersökningsresultat	8
Tolkning och källkritik	8
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	9

Figur 1. Karta över Skåne med Svalövs kommun markerat med blått.

Figur 2. Del av fastighetskartan över Norrvidinge med undersökningsområdet markerat med rött. Fornlämningar är markerade med blå linje eller blå prick. Tidigare arkeologiska undersökningar är markerade med grönt. Fornlämningsnummer och tidigare undersökningar är kursiverade © Lantmäteriet

Inledning

Med anledning av att Byggevolution AB planerar uppföra bostäder inom fastigheten Norrvinge 13:1, som ligger inom Norrvinge medeltida och historiska bytomt (L1989:5545), beslutade länsstyrelsen Skåne om en avgränsande arkeologisk förundersökning.

Syfte och metod

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt avgränsa fornlämningen.

Undersökningen genomfördes i form av sökschaktning med grävmaskin. Schakt och anläggningar mättes in med en RTK-GNSS. Samtliga anläggningar undersöktes med metalldetektor. Delar av schakthögarna (schakt 1–2) undersöktes med metalldetektor liksom några igenlagda schakt (3–6).

I samband med framtagandet av undersökningsplanen gjordes en byråinventering bestående av en genomgång av dels Fornsök, dels de historiska kartorna på Lantmäteriets hemsida.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet ligger i östra delen av Norrvinge bytomt, strax intill väg 108. Det omgivande landskapet består av ett svagt kuperat fullåkerslandskap. På höjdsträckningen i väster förekommer talrikt med gravhögar från bronsåldern. I öster ligger en stor våtmark som troligen utgjorts av öppet vatten längre tillbaka i tiden.

Äldsta skriftliga belägget för Norrvinge härröd från år 1100 då det skrivs Hwitinghy Nørre (Skånsk ortnamnsdatabas). Ortnamnets betydelse är oklar men efterlederna i både Södervidinge och Norrvinge anses åsyfta en sjö med vit växtlighet. Förleden anger då läget i förhållande till denna forna sjö (Isaksson 1980, s.172ff).

Norrvinge ligger i en mycket fornlämningsrik bygd. Fornlämningsmiljön domineras av gravhögar och flatmarksgravar från bronsåldern med det förekommer även flera boplatser som upptäckts vid fornminnesinventeringen genom fynd av bearbetad flinta i matjorden. Flera av dessa boplatser benämns som stenåldersboplatser. Nedan följer en genomgång av de närmast belägna fornlämningarna (figur 2).

L1987:2365 – Boplotsområde med en utbredning av ca 130 x 100 m. Påträffad i samband med arkeologisk utredning 2002. Inom området framkom 41 anläggningar i form av stolphål, gropar och en del av ett kulturlager. Merparten av anläggningarna dateras till förhistorisk tid. Därtill fanns det några anläggningar som var eftermedeltida.

L1989:4898 – Stenåldersboplatser med en utbredning av ca 400 x 150 m. Inom området förekom sparsamt med flintavslag.

L1989:4948 – Grav- och boplotsområde som är delvis undersökt med en utbredning av ca 400–750 x 100–400 m. Inom kvarvarande partier sparsamt med avslag och skärersten. I områdets södra del undersöktes 1940 en urnebrandgrav. Nordväst om nuvarande utsträckning, undersöktes 1955 en senneolitisk grav och en urnebrandgrav.

Norr om nuvarande utsträckning undersöktes 1966 rester av en mindre hög som innehöll ett brandlager med brända ben, 1 sländtrissa och 1 bryne. Högen daterades till vikingatida. Norr om nuvarande utsträckning undersöktes 1971 ett boplatserkomplex från senneolitikum–äldre bronsålder. I området påträffades också ett par vikingatida skelettgravar. Norr om ovanstående undersöktes en järnåldersboplatser 1971. I samma område undersöktes åren 1963–65 ett 50-tal vikingatida skelettgravar. I området omtalas spår av 4 låga högar före undersökningen. En besiktning och kostnadsberäkning omtalar ett 50-tal gropar och hårdar samt ett omfattande rännsystem. Ovisst om någon undersökning kom till stånd, rapport saknas.

L1989:4952 – Fyndsamling bestående av 2 yxförarbeten, 1 fragmentarisk tunnackig yxa, 2 flathuggna skärar, 1 fragmentarisk tunnackig yxa, 1 tunn/spetsackig yxa, 1 tunn/tjockackig bergsartsyxa. Förmålen funna på Norrvinge 7:1 av markägaren.

L1989:4965 – Stenåldersboplatser? Med en utbredning av ca 320 x 100–120 m. I delar av området sporadisk sparsam förekomst av flintavslag. I området påträffades två flathuggna fragment.

L1989:4828, L1989:4881, L1989:4897, L1989:5492 – Inom Stenåldersboplatsen? (L1989:4898) finns fyra gravhögar. Hög 1 är 17 m i diameter och 2 m hög. Hög 2 är 10 m i diameter och 2 m hög. Hög 3 är 17 m i diameter och 3 m hög. Hög 4 är 15 x 12 m i diameter och 1,5 m hög. I området väster om högarna är 4 svaga förhöjningar ca 20 m i diameter och 0,1 m höga, som kan vara rester av högar. Ca 45 m öster hög 4 finns i östra slutningen en svag förhöjning ca 20 m i diameter och 0,1 m hög, som kan vara rest av en hög.

L1989:5018 – Flatmarksgrav? Enligt markägaren har det tidigare funnits 0,3–0,7 m stora stenar med sot och träkol, inom ett område av ca 5 m i diameter. Stenarna låg strax under ploggången. Stenarna är borttagna.

L1989:5019 – Stenåldersboplats med en utbredning av ca 400 x 100–150 m. Avgränsning schematisk p.g.a. gröda. I området sparsamt med flintavslag.

L1989:5021 – Stenåldersboplats med en utbredning av ca 150–250 x 20–90 m. I området sparsamt med flintavslag samt skärv- och skörbränd sten. Påträffad på 1960-talet vid jordbruksarbete.

L1989:5091 – Boplats, med oklar utsträckning, dock ca 50 x 30–50. Inom området påträffades efter plöjning fyra sotiga fläckar tolkade som eventuella härdar. I anslutning till två av dem påträffades förhistorisk keramik samt ett finfördelat bränt ben. Lantbrukaren har undersökt en av fläckarna och därvid grävt upp delar av en stenpackning som legat direkt på sanden.

L1989:5493 Fyndplats – Fyndsamling, bestående av 1–2-sidig slipad grönstensyxa, 1 fragmentarisk stridsyxa med ytsvängd egg, 3 fragmentariska tjocknackiga yxförarbeten, 2 fragmentariska enkla skafthålyxor, 1 fragmentarisk flintmejsel, 3 fragmentariska tjocknackiga yxor, 1 fragmentarisk yxa, 1 fragmentarisk spetsnackig yxa, 5 fragmentariska tunnackiga yxor, 1 sandstensbryne, 1 förarbete, 3-sidig, till spetsnackig yxa, 1 förarbete till flathugget föremål, 1 flathuggen spets, 1 fragmentarisk, grovt parallellhuggen spets. Vidare 1 fragment av en båtyxa, 1 fragment av trindyxa, 2 fragment av tjocknackiga yxor, 1 fragment tunnackig yxa, 1 fragment tunnackig/tunnbladig yxa. Föremålen funna på ägorna under de senaste 15 åren, de flesta i sank partier nord–nordost–öster om gården.

L1989:5544 – Gårdstomt med en utbredning av ca 130–150 x 90–110 m. Gården Torups läge enligt 1792 års karta. Torup är omnämnt sedan 1500-talet.

L1989:5545 Bytomt/gårdstomt – Bytomt, ca 420–460 x 250–270 m. Byn Norrvidinges utbredning före utskiftningen. Akt 2, 1792.

L1989:5548 – Flatmarksgrav. Gravar under flat mark bestående av flera stenpackningar, ca 1 x 0,75 m stora. I dessa påträffades benrester och flera bronsföremål, bland annat en yxa.

L1989:5634 – Fyndsamling, bestående av 2 tjocknackiga yxor, 3 flathuggna skrapor, 1 spån, 1 dolkskaft.

L1989:5562 Fyndplats – Fyndplats för 1 fragmentarisk tunnackig yxa (förarbete).

L1989:5563 Fyndplats – Fyndplats för fragment av mikrospånkärna, inga boplatslämningar kunde iakttagas i närheten. Mycket dåliga besiktningsförhållanden.

L1989:5565 – Stenåldersboplats? Med en utbredning av ca 180 x 70 m. I området mycket dåliga besiktningsförhållanden, endast få flintavslag samt 1 keramikbit påträffades.

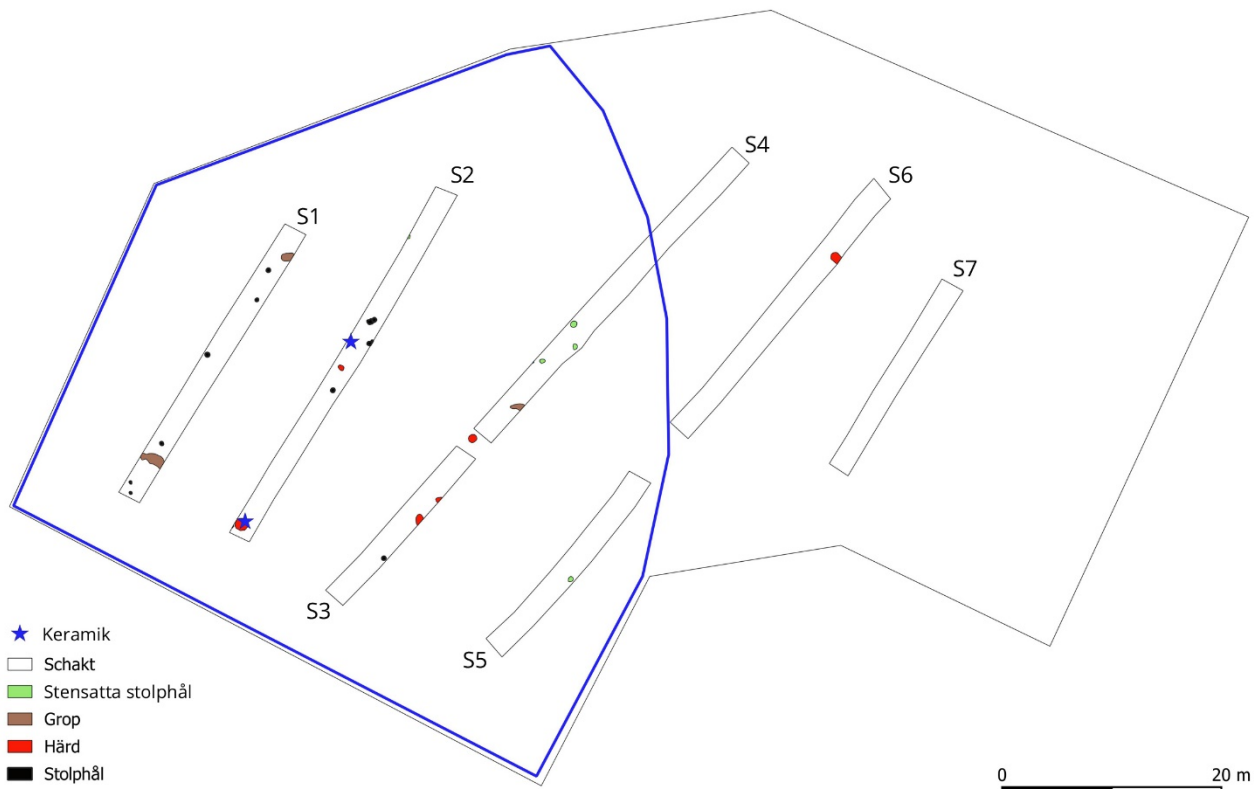
L1989:5569 – Stenåldersboplats med en utbredning av ca 200–250 x 20–170 m. I området rikligt med flintavslag och skörbränd sten.

L1989:5616 – Stenåldersboplats med en utbredning av ca 200 x 250 m. Avgränsningen var ett resultat av vad som var möjligt att inventera. I området sparsamt med flintavslag.

L1989:5618 – Fyndsamling, bestående av 1 tunnackig yxa, 1 tunnackig bergartsyxa, 1 flathuggen dolk, 1 spetsnackig yxa, 1 håleggad yxa (närmast tunnackig), 1 enkel skaft-hålsyxa.

L1989:5619 – Fyndsamling, bestående av 1 tjocknackig yxa, 1 tjocknackig yxa med utsvängd egg, 1 lövkniv, 1 förarbete till tjocknackig yxa. Funna på ägorna av markägaren, Henning Sjunneson, Norrvidinge 3:11.

L1989:5636 – Härd som påträffades efter plöjning i form av en sotig fläck.

HISTORISKA KARTOR

På de historiska kartor som finns upplagda på Lantmäteriets hemsida är undersökningsområdet obebyggt ända tillbaka till 1760. Vid enskiftet 1812 benämns undersökningsområdet för Höralyckan och tillhör Prästgården nr 13.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Omedelbart söder om bytomten har det enligt Fornsök genomförts en arkeologisk utredning 2002 varvid det framkom anläggningar och kulturlager som endast daterades till förhistorisk tid. Inne i bytomten har två undersökningar genomförts av CMB. År 2015 undersöktes en mindre yta om 173 m² varvid det framkom ett blandat fyndmaterial bestående av flintavslag, yngre rödgods, tegel, djurben och porslin. Två skikt i matjorden kunde identifieras vilket kan indikera att matjord påförts och att en del av fynden i själva verket härrör någon annanstans ifrån (Hulting Lindgren 2015). Året därpå gjordes en schaktningsövervakning inne på nuvarande kyrkogården varvid tre stolphål påträffades liksom fynd av lerklining och handslaget tegel (Hulting Lindgren 2016). I samband med en schaktningsövervakning 2015 med anledning av anläggande av VA övervakades ett par schakt i gatan som går i öst-västlig riktning genom byn norr om undersökningsområdet varvid inget av arkeologiskt intresse framkom (Ekstrand 2015). År 2020 genomfördes en arkeologisk utredning ca 400 öster om undersökningsområdet. Utredningen genomfördes i södra delen som sökschaktning och i norra delen som en fördjupad ytfyndsinventering i syfte att avgränsa forn lämningen L1989:5019. Vis sökschaktningen påträffades endast ett fåtal flintavslag påträffades vilka kan härröra från matjord som påförts området i modern tid. Ytfyndsinventeringen kunde visa att forn lämningen hade en vidare utsträckning västerut ned mot våtmarken. Flintan från ytfyndsinventeringen torde kunna bedömas som järnåldersflinta utifrån bearbetningstekniken (Sarnäs 2020).

Figur 3. Schaktplan med samtliga schakt och inmätta anläggningar. Den blå linjen anger boplatsens utbredning inom undersökningsområdet.

Undersökningsresultat

Sju sökschakt, med en sammanlagd yta av 400 m², upptogs med grävmaskin, vilket motsvarar lite drygt 8 % av undersökningsområdet.

Det framkom 18 stolphål varav 6 var stensatta, 7 härdar och 3 gropar. Två keramikskärvor påträffades varav en ovanpå en härd (figur 3). Matjordslagret var ovanligt kraftigt och låg i den västra delen kring 0,6–0,7 m för att minska något österut ned till 0,4–0,5 m.

Det förekom påfallande lite "skräp" i matjorden i form av tegel, porslin, glas eller sent yngre rödgods som ofta förekommer inom bytomter. Metalldetektoravsökningen gav också väldigt få utslag. Det lilla "skräp" som påträffades framkom huvudsakligen i västra och nordvästra delen.

Det anmärkningsvärt kraftiga matjordslagret inom undersökningsområdet bör vara resultatet av att man har påfört matjord vid någon tidpunkt. Det förekom sparsamt med flintavslag bearbetad med en enkel teknik. Frånvaron av fynd såsom svart- och rödgods, tegel, spik och djurben tyder på att de framkomna lämningarna inte är en del av det medeltida/historiska Norrvidinge. Schakten 3 och 4 var egentligen ett schakt men i brottet mellan dem schaktades inte ned till underlaget då en härd framkom i "matjorden". I schakt 7 framkom vattenpåverkade lager i botten. Mängden järnutfällningar ökade markant i schakt 5 och 6 vilket tyder på att den östra delen har varit tämligen fuktig i äldre tid. Anläggningarnas utbredning stärker denna tolkning. Av detta skäl avbröts sökschaktningen efter schakt 7.

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

Fynden av flinta som är bearbetad med en enkel teknik, de två keramikskärvorna, frånvaron av djurben och att flera anläggningar hade små korn av bränd lera i fyllningen tyder på sen yngre bronsålder eller äldre järnålder.

Flera av de boplatser som finns registrerade i Norrvidinges omgivning och som registrerats utifrån fynd av "sparsamt med flintavslag" torde i flera fall röra sig om boplatser från yngre bronsålder–äldre järnålder.

En fördjupad förundersökning bör ha som syfte att ge ett solidare dateringsunderlag samt utifrån framkomna lämningar söka efter konstruktioner såsom hus.

Referenser

Litteratur

- Ekstrand, S. 2015. Arkeologisk förundersökning 2015. Norrvidinge, RAÄ 11:1 m.fl. Schaktningsövervakning i samband med förläggning av kommunalt VA, Norrvidinge socken, Svalövs kommun i Skåne. CMB Uppdragsarkeologi AB. Rapport 2015:26.
- Hulting Lindgren, C. 2015. Arkeologisk undersökning 2015. Norrvidinge 23:1, RAÄ 14, Norrvidinge socken, Svalövs kommun i Skåne. CMB Uppdragsarkeologi AB. Rapport 2015:40.
- Hulting Lindgren, C. 2016. Arkeologisk förundersökning 2013. Norrvidinge 25:1, Norrvidinge kyrkogård, RAÄ 14, Norrvidinge socken, Svalövs kommun i Skåne. CMB Uppdragsarkeologi AB. Rapport 2016:13.
- Isaksson, S. 1980. Skånes ortnamn. Serie A bebyggelsenamn. Del 14 Onsjö härad.
- Sarnäs, P. 2020. Norrvidinge 21:1. Rapport över arkeologisk utredning 2020. Skånearkeologi rapport 2020:20.

Kartmaterial

Fastighetskarta
Enskifteskarta från 1812
Ägodelningskarta från 1760

Internetreferenser

Fornsök
Skånsk ortnamnsdatabas

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-15097-2021
Skånearkeologis diarienummer 202119
LUHMnummer 33125

Län Skåne
Kommun Svalöv
Socken Norrvidinge
Fastighet Norrvidinge 13:1
RAÄ-nummer L1989:5545/ Norrvidinge 14:1

Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6189776
E koordinat 380951
M ö.h. 25-27

Fältarbetstid 2021-11-04-2021-11-05
Antal arbetsdagar 2
Antal arkeologtimmar 12
Antal maskintimmar 16

Undersökningsområde 4 800 m²
Undersökt yta 400 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Uppdragsgivare Byggevolution i Sverige AB

Arkivmaterial i form av shp-filer, digitala foton och rapportoriginal förvaras på Lunds universitets historiska museum.